

**FORMAREA CONTINUUĂ A AGENȚILOR SOCIALI
IMPLICAȚI ÎN PARTENERIATE INTERSECTORIALE
AXATE PE ASIGURAREA BUNĂSTĂRII COPILULUI**

**CONTINUOUS TRAINING OF SOCIAL AGENTS
INVOLVED IN INTERSECTORAL PARTNERSHIPS
FOCUSED ON ENSURING THE CHILD'S WELL-BEING**

BOTNARI Valentina¹, SCUTARU Albina²

¹Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă",
dr., conf., univ. MOLDOVA

E-mail: valentina_botnari@yahoo.com
ORCID iD: 0000-0002-1190-9346

²Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă",
dr., conf. univ., MOLDOVA

E-mail: scutaru.albina@upsc.md
ORCID iD: 0000-0003-4157-2286

CZU: 37.06

DOI: 10.46727/c.cv-2023.p191-198

Rezumat

În articolul dat se abordează problema formării continue a actanților sociali implicați în parteneriatele intersectoriale axate pe asigurarea bunăstării copilului. Articolul include un instrument de evaluare elaborat de către autori – fișă de evaluare a rapoartelor instituțiilor responsabile de realizarea prevederilor HG 143 din 2018. Instrumentul include indicatori care identifică existența parteneriatelor intersectoriale privind asigurarea bunăstării copilului și funcționalitatea acestora. Articolul reliefaază angajații responsabili de prevenția și intervenția solicitate pentru asigurarea bunăstării copilului. Sunt incluse rezultatele constatative obținute în urma analizei rapoartelor din instituțiile vizate. Se oferă perspective eventuale de remediere a problemelor identificate. Concluziile expuse în final reflectă raționamente valorice deduse din datele identificate cu referire la funcționalitatea parteneriatelor intersectoriale axate pe asigurarea bunăstării copilului.

Cuvinte-cheie: *bunăstare, copil, agenți sociali, formare continuă, parteneriat intersectorial.*

Abstract

The given article addresses the issue of continuous training of social actors involved in intersectoral partnerships focused on ensuring the child's well-being. The article includes an evaluation tool developed by the authors - an evaluation sheet of the reports of the institutions responsible for implementing the provisions of HG 143 of 2018. The tool includes indicators that identify the existence of intersectoral partnerships regarding ensuring the well-being of the child and their functionality. The article highlights the employees responsible for the prevention and

intervention required to ensure the well-being of the child. The findings obtained from the analysis of the reports from the concerned institutions are included. Prospects for remedying the identified problems are provided. The conclusions presented at the end reflect value judgments deduced from the data identified with reference to the functionality of intersectoral partnerships focused on ensuring the well-being of the child.

Keywords: *welfare, child, social agents, continuous training, intersectoral partnership.*

Introducere

Atât la nivel internațional, cât și la nivel național, se remarcă importanța din ce în ce mai mare acordată formării profesionale continue. Aceasta nu este privită numai ca o modalitate de dezvoltare personală a specialiștilor vizați în protecția copilului, ci devine o investiție superioară asupra creșterii calității muncii și a vieții acestuia. Programul de implementare a Strategiei de Dezvoltare „Educația 2030” pentru anii 2023-2025 stabilește sistemul de acțiuni și responsabilități pentru factori de decizii la toate nivelurile sistemului de educație, prin intermediul căreia cadrele didactice și alți agenți educaționali să beneficieze de o gamă variată de programe de formare.

Grupurile țintă ale Programului sunt copiii de vârstă preșcolară, elevii din învățământul general, studenții, cadrele didactice din sistem de la toate nivelurile, cercetătorii, părinții, comunitățile locale, angajatorii, alți actori, atât din domeniul educației, cât și din domenii aferente, care au tangență cu educația [6].

Formarea continuă asigură actualizarea și dezvoltarea competențelor agenților educaționali, inclusiv dobândirea de noi competențe, în funcție de evoluția nevoilor de educație, precum și în funcție de exigențele privind adaptarea competențelor agenților educaționali la schimbările din structurile/procesele de educație.

Asigurarea bunăstării copilului prezintă un deziderat actual prevăzut de către documentele de politici educaționale care își găsește transpoziție practică reală prin intermediul agenților sociali implicați în prevenirea primară a asigurării bunăstării copilului [1].

1. Experiențe existențiale în asigurarea funcționalității parteneriatului intersectorial axat pe asigurarea bunăstării adolescenților moderni

1.1 Metodele și instrumentele cercetării constatative: analiza documentației din instituțiile prestatoare de servicii universale, intervierea specialiștilor vizați în asigurarea bunăstării copilului, fișă de evaluare a rapoartelor instituțiilor prestatoare de servicii universale.

1.2 Proceduri metodologice și interpretarea rezultatelor

În vederea studierii experiențelor existențiale în asigurarea funcționalității parteneriatului intersectorial axat pe asigurarea bunăstării adolescenților moderni am aplicat metoda analizei documentației din instituțiile prestatoare de servicii universale: instituțiile de învățământ general, Centrele medicilor de familie, Inspectoratul de Poliție, Serviciul de Asistență Socială. Pentru o analiză multiaspectuală a fenomenului cercetat am elaborat o fișă de evaluare cu indicatori care vizau identificarea funcționalității parteneriatului intersectorial axat pe asigurarea bunăstării copiilor. Indicatorii fișei de evaluare sunt următorii : Ralierea raportării rezultatelor activităților la prevederile

documentelor de politici cu privire la asigurarea bunăstării copilului; Ilustrarea experiențelor de coordonare și colaborarea, conform HG 143/2018; Identificarea tangențelor în formarea continuă a agenților sociali implicați în asigurarea bunăstării copilului; Atestarea instrumentelor comune privind evaluarea primară a riscurilor în asigurarea bunăstării copilului; Reflectarea procedurii de raportare a implementării acțiunilor comune privind prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului

Realizând o *analiză a documentației* existente la nivel de servicii universale care țin de asigurarea bunăstării copilului am constatat următoarele: la nivel de instituții găsim acorduri de colaborare între instituțiile vizate, dar nu se regăsește în nici un acord colaborarea în sensul asigurării bunăstării copilului, au fost evidențiate acorduri care: au ca scop primordial promovarea Drepturilor Omului, în general și a drepturilor femeilor victime ale violenței în familie, în particular (Acord de colaborare nr. 2 din 10.06.2021, încheiat între Inspectoratul de Poliție or. Rîșcani și Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei); un alt Acord de colaborare identificat este între Biroul de Probațiune Rîșcani și Inspectoratul de Poliție Rîșcani din 16.06.2021, care are ca scop implementarea activităților ce țin de protecția și promovarea Drepturilor Omului.

În Rapoartele de activitate a instituțiilor de învățământ se regăsește Dimensiunea I-Sănătate, Siguranță și Protecție. În Standard 1.2.a acestei dimensiuni Instituția dezvoltă parteneriate comunitare în vederea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui elev/ copil. O analiză a acestui Standard, ne permite să identificăm că administrația instituției proiectează activități de informare pentru asigurarea protecției elevului în caz de ANET. Sunt implicați actanții educaționali din instituție (cadrele manageriale și didactice) în vederea prevenirii și soluționării eficiente a situațiilor de risc. Nu se regăsesc acțiuni concrete de prevenire primară a riscurilor privind asigurarea bunăstării copilului din perspectiva domeniilor bunăstării copilului prevăzute în HG 143 din 12.02.2018 [3]. Administrația colaborează cu Direcția pentru Protecția Drepturilor Copiilor și Comisariatul de poliție, în privința soluționării cazurilor de abandon școlar, abuz, neglijare a copilului și nu în privința prevenirii acestor cazuri.

Instituțiile au încheiate acorduri de parteneriat cu reprezentanții comunității, servicii publice, agenți economici, voluntari, colegii, universități, biblioteca pentru copii, dar în baza acordurilor de parteneriat existente nu sunt elaborate proiecte de parteneriat care ar permite o consecutivitate în acțiuni a partenerilor.

Nu găsim stipulate în nici un raport HG 143 din 12.02.2018, ca fiind un act legislative de bază după care se conduc cadrele didactice și administrația, se atestă HG 270 care prevede colaborarea intersectorială privind sesizarea cazurilor de abuz [4]. Nu se atestă un act/ordin prin care să fie desemnată o persoană responsabilă de observarea sistematică a bunăstării copilului, planificarea și realizarea intervenției primare pentru prevenirea riscurilor privind bunăstarea copilului. În Centrele Medicale nu se atestă careva acorduri care țin nemijlocit sau au ca obiectiv asigurarea bunăstării copilului.

Prevenirea eficientă necesită înțelegerea interacțiunii complexe a factorilor de risc care influențează bunăstarea copiilor. Formarea profesioniștilor care lucrează pentru și cu copii reprezintă o investiție importantă pe termen lung în dezvoltarea și bunăstarea copiilor. Formarea continuă a

profesioniștilor în prevenirea primară a riscurilor privind asigurarea bunăstării necesită o abordare interdisciplinară, precum și orientare în funcție de abilitățile fiecărui profesionist, în ceea ce privește cunoștințele, atitudinile și practicile. Nu au fost identificate tangențe în formarea continuă a agenților sociali cu privire la asigurarea bunăstării copilului. Conform Ordinul MEC nr.247 din 01.04.2022, au fost instruite cadrele didactice în implementarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. În HG 143/2018 se stabilește o procedură specifică pentru colectarea de date cu privire la riscurile la bunăstarea copiilor. În această privință, lipsește un program unic de formare la nivel național cu privire la mecanismele evaluate, dedicat profesioniștilor din întreaga țară, pentru a asigura o abordare unică, intersectorială și multidisciplinară a proceselor și procedurilor.

HG 143/2018 prevede mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. Cu alte cuvinte, are un domeniu larg de aplicare care vizează prevenirea riscurilor pentru bunăstarea copiilor. Un instrument care tratează riscurile pentru bunăstarea copilului ar putea să nu abordeze neapărat preocupările și considerațiile specifice legate de un domeniu specific în parte, de exemplu siguranța. Conform, HG 143/2018 persoana desemnată, înainte de a face schimbul de informații cu alți specialiști, trebuie să se asigure că are aprobarea părintelui, cu excepția cazului în care obținerea aprobării ar putea fi o „pericol pentru viața și sănătatea copilului, totuși, nu este clar ce cuprinde exact „pericolul pentru viața și sănătatea copilului”. Pentru a aborda mai eficient prevenirea primară a riscurilor, părțile interesate implicate în implementarea mecanismului stabilit în temeiul HG 143/2018 ar trebui să primească instruire specifică factorilor de risc ai asigurării bunăstării. Profesioniștii care intră în contact cu copiii ar trebui să fie conștienți de acești factori de risc și ar trebui să poată adapta implementarea Instrucțiunilor HG 143/2018 în mod corespunzător. De exemplu, atunci când există semne sau suspiciuni că un copil ar putea fi expus riscului de violență în familie cerința unei aprobări prealabile din partea părintelui înainte de schimbul de informații cu alți specialiști ar trebui să se aplice doar atunci când acest lucru nu pune în pericol interesul superior al copilului.

Dezvoltarea abordării interinstituționale și multidisciplinare pentru abordarea riscurilor privind asigurarea bunăstării copilului este clar importantă, întemeindu-se pe faptul că o singură instituție nu poate aborda o problemă de o asemenea complexitate. Unul dintre principiile cheie pentru un mecanism de cooperare interinstituțională de succes este coordonarea între membrii săi. Parteneriatele de colaborare și relațiile dintre actorii cheie îmbunătățesc răspunsul oferit copiilor, dar și facilitează activitatea fiecărui membru, deoarece aceștia se pot baza pe alții pentru a satisface unele dintre nevoile copiilor. Fiecare membru ar trebui să joace un rol specific în cadrul echipei și responsabilitatea sa va fi diferită de cea a celorlalți membri. Conform HG 143/2018, MSMPS, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (în continuare – MECC) și Ministerul Afacerilor Interne (în continuare – MAI) vor lua măsurile necesare pentru implementarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor asupra bunăstării copilului. HG 143/2018 prevede că aceste ministere vor asigura, în limitele competențelor lor, sprijinul metodologic și coordonarea activităților de implementare și monitorizare a acțiunilor pentru aplicarea Instrucțiunii menționate. Cu toate acestea, rolul și competențele ministerelor menționate

mai sus cu privire la implementarea HG 143/2018 nu par a fi clare. În primul rând, în afară de o trimitere în Preambulul hotărârii la MAI, contribuția și rolul său în raport cu mecanismul de cooperare intersectorială nu sunt specificate și explicate în HG 143/2018. Aceeași considerație se aplică cu privire la rolul și îndatoririle ofițerilor de ordine publică a căror contribuție la implementarea HG 143/2018 nu este clarificată. Mai mult, HG 143/2018 prevede că MSMPS va colecta toate datele referitoare la implementarea HG 143/2018 și va publica anual raportul de monitorizare. Mecanismul nu prevede cooperarea între ministerele relevante în ceea ce privește implementarea și evaluarea mecanismului intersectorial. În plus, nu este clar modul în care raportul de monitorizare, care ar trebui publicat de MSMPS, este analizat și evaluat de către Ministerele relevante. Mecanismul instituit prin HG 143/2018 vizează dotarea tuturor profesioniștilor relevanți cu un limbaj comun și instrumente necesare în activitățile de prevenire, evaluare și intervenție. În special, prevede dezvoltarea și adoptarea instrumentelor de implementare, precum Fișele de observare, evaluare și planificare a bunăstării copilului, care vor fi aprobate prin ordin comun al MSMPS și al Ministrului Educației, Culturii și Cercetării (în continuare – MECC). Cu toate acestea, se pare că în practică, numai sectorul educației a elaborat Fișele și Orientările metodologice menționate mai sus pentru completarea acestora. Acestea nu pot fi utilizate, deoarece celelalte sectoare nu au încă documente similare. La nivel sectorial, HG 143/2018 urmărește promovarea continuității observării copiilor vizați, prevăzând, de exemplu, că, în cazul transferului unui copil într-o altă instituție din cadrul serviciilor universale, instrumentele (fișele de observare etc.) vor fi transmise de asemenea. Pe de altă parte, un aspect care ar putea fi îmbunătățit și specificat în continuare se referă la rolul și responsabilitățile anumitor actori implicați în implementarea HG 143/2018 [3]. Acest lucru este valabil de exemplu, pentru rolul „conducătorilor” în serviciile universale, adică conducătorii instituțiilor publice de asistență medicală care oferă asistență medicală primară și instituții pentru învățământul preșcolar, primar, secundar (ciclul I și II) și învățământul profesional tehnic. În special, punctele 7, 8, 15 și 36 se referă la rolul central și responsabilitatea principală a „conducătorilor” serviciilor universale pentru implementarea acestei Instrucțiuni; aceasta din urmă le încredințează sarcini specifice (a se vedea, în special, punctele 8 și 36) [3]. Cu toate acestea, nu este foarte clar care este rolul exact al medicilor de familie, dacă aceștia sunt atât conducători, cât și coordonatori și, dacă nu, cine ar fi conducătorul în acest sens. Deci, ca rezultat putem conchide următoarele:

- în Republica Moldova, la moment, avem o abordare sectorială a copilului: educația răspunde de procesul de instruire, sănătatea tratează maladiile, poliția reacționează la încălcările de norme sociale, asistența socială se implică în cazurile de vulnerabilitate și risc, etc.;
- agenții sociali utilizează propriul limbaj și instrumente de lucru;
- agenții sociali din serviciile universale se unesc pentru a lucra împreună doar când situația este gravă (în baza Instrucțiunii de conlucrare intersectorială);
- nu se conlucrează pentru a preveni riscul și agravarea situației;
- schimbul de informații între sectoare nu este sistematic

1.3 Eventualele acțiuni ale parteneriatelor intersectoriale axate pe asigurarea bunăstării copilului

Conform datelor expuse mai sus, constatăm că, acțiunile realizate de agenții sociali nu sunt constante și simultane, îndreptate în același sens (asigurarea bunăstării copilului).

Formarea continuă a agenților sociali implicați în prevenirea primară a asigurării bunăstării copilului cuprinde dezvoltarea profesională și evoluția în carieră, axându-se la ora actuală prioritar pe cucerirea de către acestora a acelor competențe ce sunt solicitate de funcțiile complementare, conturate suplimentar, pe care trebuie să le acopere agenții sociali. Este important ca toți profesioniștii aflați în contact direct cu copilul și familia lui să conștientizeze că există o legătură strânsă între toate domeniile de bunăstare ale copilului, ele toate având o condiționare reciprocă: asigurarea unui domeniu de bunăstare va condiționa inevitabil asigurarea celorlalte, și invers. Studiu dat relevă că actualmente formarea continuă a agenților sociali în domeniul Parteneriate intersectoriali în asigurarea bunăstării copilului nu oferă suficient suport metodologic practic în dezvoltarea competențelor necesare agenților sociali (cadrul didactic, asistentul social, sectoristul din localitate, medic de familie, etc.) pentru lucrul în echipă și suport individualizat fiecărui copil. Modele privind asigurarea relațiilor de colaborare și comunicare între agenții sociali prezintă instrumente cheie de stabilire a dialogului constructiv. *Modelul dezvoltării de alianțe la nivel comunitar propus de Ferguson*, presupune că fiecare stadiu de dezvoltare a parteneriatului conține o sarcină sau tensiune centrală [5]. Pe parcursul rezolvării acestor aspecte, persoanele pot merge la nivelul următor în cadrul dezvoltării. Eșecul în negocierea unei provocări anume poate însemna lipsa dezvoltării și eșecul unei inițiative de colaborare. Există cinci tipuri de tensiuni ale relațiilor parteneriale specifice:

1. încredere și interes versus neîncredere și dezinteres;
2. compromis versus conflict sau ieșire;
3. asumarea angajamentului versus ambivalență;
4. întreprinzător versus descurajare;
5. tranziție versus stagnare.

În fiecare stadiu, consilierul poate urma pașii „reciprocității culturale”, care presupune un proces de autoconștientizare și sensibilizare în legătură cu alte persoane. Pașii includ: identificarea valorilor și a presupunerilor fiecăruia dintre cei implicați asupra unui aspect anume; verificarea valorilor și importanței acestora pentru fiecare dintre parteneri și pentru parteneriat; respectarea și verbalizarea diferențelor culturale identificate anterior; discutarea și stabilirea unor modalități de adaptare a interpretărilor sau recomandărilor generate de colaboratori pentru atingerea obiectivului [5].

Deducem din Modelul propus de Ferguson, că o măsură importantă din cadrul proiectului de parteneriat intersectorial, prevede formarea membrilor echipelor intersectoriale (agenți sociali) care ar presupune identificarea valorilor și consolidarea cunoștințelor fiecăruia asupra unui aspect anume, în cazul nostru – asigurarea bunăstării copilului. În cadrul proiectului de parteneriat intersectorial axat pe dezvoltarea competențelor agenților sociali implicați în asigurarea bunăstării copilului

eventualele activități debutante vor fi axate formarea/exersarea competențelor agenților sociali în asigurarea bunăstării copilului, spre exemplu:

- **training** „Autocunoașterea și conștientizarea resurselor personale în vederea identificării problemelor cu care se confruntă copiii”
- **atelier de formare** „Cadrul de bunăstare a copilului – concept, importanța abordării
- **workshop** „Rolul serviciilor universale în implementarea acțiunilor de prevenire primară a riscurilor în asigurarea bunăstării copilului”.

Concluzii

1. Eficientizarea prevenirii riscurilor și asigurării bunăstării copilului solicită o sinergie a acțiunilor serviciilor universale, fapt ce nu se atestă în experiențele existențiale ale acestora.
2. Colaborarea și cooperarea agenților sociali responsabili de asigurarea bunăstării copilului în contextul unui parteneriat intersectorial ar prezenta un mecanism funcțional de obținere a rezultatelor scontate, însă atare experiențe nu au fost identificate în studiul constatativ.
3. Instituirea unei baze de date a copiilor din situație de risc cu elucidarea situației reale a domeniilor bunăstării, asigurarea accesului tuturor specialiștilor implicați în asigurarea bunăstării ar oferi oportunitatea implicării speciale a acestora din perspectiva misiunilor profesionale, or, o atare bază de date comună nu există în practica instituțiilor vizate.
4. Fenomenul abordat în studiul curent – bunăstarea copilului, este unul actual, dar relativ nou în practica serviciilor universale; respectiv solicită formări ale specialiștilor vizați. Or, de formarea continuuă în asigurarea bunăstării copilului au beneficiat doar cadrele didactice, nu și ceilalți specialiștii din domeniile: sănătate, securitate, protecție socială.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTNARI, Valentina, SCUTARU, Albina. Formarea continuuă a cadrelor didactice axată pe funcționalitatea factorilor protectori ai bunăstării copilului. In: *Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului*, Ediția a 3, 4-5 noiembrie 2022, Chisinau. Chișinău: CEP UPC, 2022, Ediția 3, pp. 181-188. ISBN 978-9975-46-681-3.
2. BOTNARI, Valentina, SCUTARU, Albina. Parteneriatul intersectorial axat pe asigurarea bunăstării copilului. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Educație preșcolară și primară*. Vol. 4, 28-29 februarie 2020. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 55-62. ISBN 978-9975-76-301-1.
3. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA, HG nr. 143 din 12.02.2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102076&lang=ro (Accesat: 18.10.23).

4. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA, HG nr. 270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro (Accesat: 20.10.23).
5. MOORE-THOMAS C., DAY-VINES N.L. Culturally Competent Collaboration: School Counselor Collaboration with African American Families and Communities. In: Professional School Counseling, 2010, No. 14 (1), pp. 53-63
6. STRATEGIA INTERSECTORIALĂ de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, Aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1106 din 3 octombrie 2016. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.10.2016, Nr.347- 352(1198).